

LISBETA

NOITANAISEN ÄLÄ ANNA ELÄÄ

18.12.2019

Oopperalibretto / Carina Karlsson ja Ida Kronholm

HAHMOT

Harakka/Paholainen – Tanssija/Harmonikka.

Lisbeta – Per Skarpin vaimo Persnäsistä, tuomitaan ja teloitetaan.

Karin – Itsellinen nainen Karin Persdotter Markusbölestä, ensimmäinen nainen, joka tuomitaan kuolemaan noituudesta.

Psilander – Kihlakunnantuomari Nils Psilander

Kjellinus – Sundin kirkkoherra Bryniel Kjellinus

Per – Lisbetan aviomies Per Markusson Skarp, suuren tilan talonpoika.

Vahtimestarin vaimo – Kristin Olsdotter – naimisissa linnan vahtimestarin kanssa.

Ebba – leski, tunnettu pitäjän rehdimpänä, tuomitaan ja teloitetaan.

Elin – aiemmin Lisbetan piika.

Olof – lautamies

Margreta – Lars Hanssonin vaimo Bjärströmistä, tuomitaan ja teloitetaan.

Maria – Maria Nilssonin vaimo Markusbölestä, tuomitaan ja teloitetaan.

Kuoro

8 syytettyä naista - Anna, Josef Olssonin vaimo Högbolstadista; itsellisen Jöran Thomassonin vaimo, Ingeborg Wästansundasta; taikauskoinen emäntä Kirstin Hansdotter Lembötestä; Julia, Anders Thomassonin vaimo Näfsbystä; Julia, Thomas Olssonin vaimo Bovikista; Karin, Erik Månssonin vaimo Hindersbölestä; Mats Clemetssonin vaimo, Karin Isaksdotter Tosarbystä; emäntä Anna, Mats Larssonin anoppi Tranvikista

11 lautamiestä

NÄYTÖS I

Preludi – Harakan alkusoitto

Harmonikkasoolo

(Tyhjä näyttämö, esirippu alhaalla. Harakka tulee sisään ja istuu orkesterimontun reunalle. Esittää soolon.)

Kohtaus 1 – Tehtävä

Aria Psilander

(Esirippu nousee. Kihlakunnantuomari Psilander yksin kirjojen peittämän pöydän äärellä.)

Psilander

Näittekö hänet?

Näittekö hänet?!

Mitä hän tekeekään

saadakseen

enemmän valtaa!

Tunnen hänet,

tiedän mitä hän tahtoo

ja mitä minun on tehtävä

tuhotakseni

hänet!!

Olen lukenut,

silmäni ovat väsyneet

mutta uskoni on vahva

ja tiedän, mitä tarvitaan.

Kun te ahmitte

näin nälkää huoneessani!

Kun te leikitte

minä luin!

Te leikitte rakkaita leikkejänne

ja minä

opin kaiken!

(Kirkkoherra Kjellinus on astunut sisään Psilanderin aarian aikana, sitä kuunnellen. Hän astelee Psilanderin pöydän viereen.)

Kjellinus

Tiedän mitä tarkoitat!

Psilander

Näitkö hänet?

Kjellinus

Hän on kaikkialla!

Näen hänet!

Psilander

Kyllä, hän on kaikkialla.

Tiedän mitä minun on tehtävä,

voin uhrata itseni

saamani tehtävän puolesta.

Jumala haluaa käyttää minua!

Kjellinus

Ja minua!

Psilander

Jumala tarvitsee minua nyt!

Kjellinus

Ja minua!

Psilander

Jumala on antanut minulle merkin!

Kjellinus

Niin minullekin!

Kohtaus 2 – Kylällä

Soolo, ensemble, kuoro: Lisbeta, Per, Karin, Ebba ym., kuoro.

(Kaikki lavalla – arkinen tilanne. Kyläläisten yhteisö taikauskossaan. Karin yrittää päästä mukaan keskusteluun, on pahin, menee liian pitkälle ja jää siksi myöhemmin kiinni.)

Lisbeta

(Huutelee metsien yli suojellakseen lehmiään)

Noituuksia ja vitsauksia!

Pimeys täynnä!

Lehmäni

he haluavat.

He nauravat tuskalleni.

Olen kaatanut padan

kumoon kiven yli.

Naiskuoro

Olemme kaataneet patoja

kumoon kivien yli.

Mieskuoro

Naisväki huolehtii niin lehmistä!

Lisbeta

Lapsemme

olen vetänyt puunjuuren läpi!

Olen pannut hiillosta

pesuveteen

ja rukoillut hänen onnensa puolesta.

Per

Hänet on kastettu,

ja hän juo äitinsä maitoa

voimaksi ja menestykseksi.

Lisbeta

Olen huutanut
kylän korkeimmalta kalliolta,
antanut huudon kasvaa kehostani!
Minä se olen, joka nauraa!

Karin

(Puhaltaa Lisbetan suuntaan)

Kuten lehmät kaipaavat
raikasta vettä
niin sinä tulet kaipaamaan ...

Per

Rakas Lisbeta!
Mikä ilahduttaa sinua,
ilahduttaa minua.
Huutele sinä vain!
Huutele niin lujaa kuin jaksat!

Ebba

Olen huutanut
sinun laillasi!
Huutanut
sellaisella kiihkolla
kuin tuli leimuaisi
äänessäni!

Karin

(Puhaltaa johonkin kuorolaiseen)

Seisot hohkaavilla kallioilla
Janoisena olet kulkeva
aamusta aina —

Naiskuoro

Olemme huutaneet
sinun laillasi!

Ebba

Huutanut lujemmin kuin
myrskyt ja sateet!

Mieskuoro

Elukat tarvitsevat navettaa
sekä rehua ja raikasta vettä!

Ebba

Niin kauas kuin huuto kantaa
karja kulkee rauhassa.

Margreta

Talon terävimmän terän
olen ripustanut
oven ylle
ja sillä suojellut lehmiämme!

Naiskuoro

Olemme suojelleet lehmiämme!

Mieskuoro

Mutta eihän kukkulalta huutaminen
vahingoita ketään,
eihän veitsen puuhun kiinnittäminen
vahingoita ketään.

Maria

Olen minäkin huutanut!
Ja kaivertanut ristin
joka kynnykselle!

Naiskuoro

Olemme kaivertaneet ristit!

Mieskuoro

Risti siellä ja tuolla ...

Elin

Lisbeta opetti minut
keräämään yhdeksän sortin puuta,
joilla noituudet poltetaan.

Karin

(Puhaltaa Elinin suuntaan)

Mene pois! Mene pois!

Ylös siitä, hus!

Mene pois... *(jatkaa kuoron rinnalla)*

Naiskuoro

Olemme polttamalla hävittäneet noituudet
yhdeksän sortin puulla!

Vahtimestarin vaimo

Tässä täytyy tehdä voitavansa
pitääkseen elukat elossa!

Ebba

Teemme kaiken voitavamme!

Naiskuoro

Teemme kaikki voitavamme.

Mieskuoro

Rakennamme navettoja,
kaivamme kaivoja ja korjaamme heinää,
naiset kaivertavat merkkejä
ja huutavat kukkuloilta, niin olkoon.
Jokainen tekee mitä täytyy ja minkä voi.

Karin

Olen pyytänyt Paholaiselta
apua!
HÄNELLÄ on valta suojella
kallisarvoisia elukoitani!

(Instrumentaaliosuus harmonikalla, minkä aikana paholainen astuu sisään ja pyytää Karinia tanssimaan. Paholaisen tanssi.)

Kuorot

Kuka hän on?
Niin komea ja ylpeä.
Hän astuu sisään
kuin omistaisi salin!

Oletteko nähneet
neidon tanssivan?
Hiukset hulmuavat
kuin silkkinauhaseppele.
Hän pyörähtelee ympäri ja ympäri
kevyin jaloin.
Hän hyräilee sävelmää
ja keho
seuraa rytmiä.
Katseessaan
hehkuu halun ja ylpeyden
tuli.

Kuka hän on?
Hän astui sisään kuin omistaisi salin,
vaan hänellä on pukinsorkka!
Se piru! Hyi!

Oletteko nähneet
noitanaisen tanssivan?
Hiukset hulmuavat
kuin rottien hännät,
Hän pyörähtelee ympäri ja ympäri
täysin vailla mieltä.
Hän raakkuu sävelmää,
ja keho
nykii.
Katseessaan
palaa vihan ja uhkailujen
tuli.

Paholainen vie, nainen seuraa,
ja katse hehkuu.
Paholainen vie, nainen seuraa,
vaikka jalat verillä!

(Tanssi jatkuu kunnes Karin lyyhistyy maahan)

Kohtaus 3 – Ilmianto/Raivo

Kjellinus, Karin, naiset

(Karin tunnustaa ja ilmiantaa kaksitoista muuta naista. Lautamiehet kerääntyvät yhteen, erottautuvat ensimmäistä kertaa muista kyläläisistä.)

Karin

Niin, sen tein!
Kyllä, se olin minä!
Se olin minä!
Aina vain minä!
Olen kironnut ja siunannut,
olen kysynyt ja ennustanut.
Voin muuttua linnuksi!
Voin muuttua sudeksi!
Se olin minä!
Mutta se olit myöskin sinä!

Kjellinus ja Psilander

Kuka? Siis kuka?

Karin

Ja sinä ja sinä ja sinä!

Kjellinus ja Psilander

Kuka vielä? Kuka vielä?

Karin

Syy oli minun, aivan!

Mutta yhtä paljon sinun!

Ja sinun ja sinun ja sinun!

Kjellinus, Psilander ja lautamiehet

Ja kuka ja kuka ja kuka?

Karin

Maria Nilsson Markusbölestä

Margreta, Lars Hanssonin vaimo Bjärströmistä

Itsellisen Jöran Thomassonin vaimo Ingeborg Wästansundasta

Karin, Erik Månssonin vaimo Hindersbölestä

Taikauskoinen emäntä Kirstin Hansdotter Lembötestä

Julia, Anders Thomassonin vaimo Näfsbystä

Julia, Thomas Olssonin vaimo Bovikista

Emäntä Ebba Finbystä

Anna, Josef Olssonin vaimo Högbolstadista

Mats Clemetssons vaimo, Karin Isaksdotter Tosarbystä

Emäntä Anna, Mats Larssonin anoppi Tranvikista

Lisbeta, Per Skarpin vaimo Persnäsistä

Sitten minua ei enää ole,

mutta syyllisyys jää

teille kaikille!

Kjellinus

Tähän taloon
ovat lautamiehet ja väki
kokoontuneet.
Meidän on saatava vastauksia!
Syntiä tehneitä
tulee rangaista!

Karin

Olen lintu ja susi,
voin muuttua miksi haluan!

Naiset

Me emme tiedä oikeita vastauksia.
He punovat kertoja
kysymyksistään.

Lisbeta

Haluavat pyydystää meidät kuin ruutanat
virtaavissa vesissä.

Psilander ja Kjellinus sekä lautamiehet

(vuorotellen/keskeyttäen)

Kertokaa totuus!

Naiset

Virtaamme kuin vesi.
Emme tiedä heidän vastauksiaan.

Ebba

Emmehän me ole! Emme milloinkaan!
lentäneet kuin harakat.

Psilander ja Kjellinus sekä lautamiehet

Kertokaa totuus!

Karin

(eläimen ääntelyä)

Per

(Lisbetalle, ystävällisesti)

Kerro totuus!

Lisbeta

Mutta mikä totuus on?

Naiset

Raivo –

kahiseva aalto lehmänkusta

huuhtoo lävitsemme.

roiskuu ja haisee!

Emme ole! Milloinkaan!

lentäneet kuin harakat.

Kohtaus 4 – Miten se tapahtuu?

Duetto Lisbeta ja Per, aria Lisbeta

(Yö. Lisbeta ja Per ovat päässeet kotiin ja keskustelevat kahdestaan tilallaan, varoen herättämästä poikia tai piikaa.)

Lisbeta

(poissa tolaltaan)

Mitä minun olisi pitänyt sanoa?

Per

Olisit kertonut

mitä tapahtui!

Lisbeta

Mitä tapahtui?

Kai minä sen tiedän,

mitä tapahtui!

En minä ole mikään noitanainen!

Miten

voit uskoa sellaista potaskaa?

Per

Olisit sitten vain

kertonut mitä tapahtui!

Lisbeta

Jos kukaan ei luota sanaani

kuka minä olen?

Kylällä mumina kasvaa

jyrinäksi.

(Lisbeta yksin, pihamaalla ja metsänreunassa)

Lisbeta

Kynnenjälki

taivaan sinisessä äärettömydessä.

Maailmakaikkeuden avaimenreikä.

On hetkiä

jolloin elämäni riippuu

siitä, pystynkö katseellani pitämään

kuun paikallaan

kahden puunlatvan

tuuliharhailevan sormen välissä.

Miten se tapahtuu?

Kohtaus 5 – Älä anna elää

Ensemble, Psilander, Kjellinus, Elin, vahtimestarin vaimo

Elin

Lisbeta voiteli lehmien hampaat
voilla!

Psilander ja Kjellinus

Se on paholaisen temppu!

Lautamiehet

Paholaisen temppu!

Vahtimestarin vaimo

Sehän on vanha lehmien parannuskeino!

Olof

Vanha parannuskeino!

Psilander ja Kjellinus

Noitanaisen älä anna elää!

Elin

Navetan ovella
Lisbeta poltti yhdeksän sortin puuta!

Psilander ja Kjellinus

Paholaisen tekoja sekin!

Lautamiehet

Paholaisen tekoja!

Vahtimestarin vaimo

Hän halusi vain pelastaa lehmänsä sudelta ja ilvekseltä!

Olof

Melueläimet ja petoeläimet!

Lautamiehet

Viattomat lehmät!

Psilander ja Kjellinus

Noitanaisen älä anna elää!

Elin

Keväisin Lisbeta keräsi merenvahaa!

Psilander och Kjellinus

Lepyttääkseen paholaista, tietysti!

Vahtimestarin vaimo

Se on tunnettu hoito hammassärylle! Hän kärsi!

Ettehän kuuntele Eliniä, tytönhupakkoa!

Lautamiehet

Vanha hoito on paras hoito! Mutta...

Psilander ja Kjellinus

Noitanaisen älä anna elää!

Elin

Lisbeta piirsi ristejä ovien ja kynnysten yli!

Psilander ja Kjellinus

Ei edes risti hänelle ollut pyhä!

Vahtimestarin vaimo

(Lautamiehille)

Eli olette kristillisiä miehiä? Siispä näyttäkää se!

Lautamiehet

... keitä me olemme nostaaksemme itsemme tuomarin ja papin yläpuolelle?

Psilander ja Kjellinus

Noitanaisen älä anna elää!

Psilander

Sanotte sitä kansanuskoksi!

Paholaisen kiusaus kenties,
sanotte te.

Mutta minä sanon teille

mitä se on!

Se on Saatanan kanssa tehty liitto,
tiedon saamiseksi
kaikesta kätketystä.

Kjellinus

Salaisuuksia!

Saatanalle kuuluvia!

(Lautamiehet kiemurtelevat paikoillaan, katsovat huolestuneina toisiinsa.)

Psilander

He eivät ole tavallisia naisia!

Karin Emkarbystä möi sielunsa

Paholaiselle!

Kuulitte itse hänen niin sanovan!

Olof

Mutta ettekö te nyt... liioittele..?!

Kjellinus

En! Tämä on vakava asia!

Saatana on kodeissanne!

Olof, tiedätkö varmasti,

ettei vaimosi ole ollut Kyöpelinvuorella

ahmimassa?

Psilander

Ette ole paremmasta tienneet!
Ymmärrän, ymmärrän!
Nyt olen täällä,
Suojelen teitä pahuudelta,
Pelastan koko seudun
Saatanan turmiolta.
Kukaan noitanainen ei voi luikerrella eroon
tuomiostaan!
Kaikki ne, jotka Saatanalle ovat ruumiinsa kuoleman
jälkeen luvanneet,
ne tulemme paljastamaan ja polttamaan!
Se on Jumalan ankara käsky,
niin me tuomitsemme!
Per! Voiteliko Lisbeta lehmien hampaat?
Tämä on vakava asia!

Kjellinus

Puhutte vanhasta lääkkeestä!
Mutta vanha tai uudenaikainen –
on vain yksi totuus,
ja se on Jumalan laki.
Exodus! Exodus!

Psilander

On vain yksi totuus!
Se pelastaa meidät;
Rukoilkaa iltaisin
Jumalan rauhaa
ja autuasta armeliaisuutta
ja lausukaa rukous
laille ja pykälille

Lautamiehet

Toki rukoilemme!
Rukoilemme pykälille!

Kohtaus 6a – Pelko

Aria Kjellinus

(Ihmisjoukko hajaantuu tai häviää pimeyteen. Kjellinus palaa yksin kotiin kylältä. Pimeässä hänen silmänsä tekivät hänelle kepposen.)

Kjellinus

Pimeydessä välkähtää,
välkkyvät hampaat
ja veitsenterät ja kynnet,
vakoilevat silmät.

Kuhisee

juoksua ja loikkaa.

Mumisee ja sähisee,

napsuu, maiskuu.

Mustat siivet minua etsivät,

näen niiden laskeutuvan

taivaasta.

Taivaankanteen

eivät jätä mitään jälkiä.

Mustat nokat minua etsivät,

kuulen niiden räkätysten

yhä kovempaa ne kirkuvat

– kohta kuulen vain ne!

Mustat kynnet repivät hiuksiani,

raapivat lihaani.

Veri virtaa kasvoillani,

sokeudun,

mutta en voi olla näkemättä.

Ja sitten sanotte minulle;

Taivas on sininen!

Kuuntele lintujen laulua!

Hiuksesi ovat tuuheat,

ei niitä kukaan ole repinyt,

ja kasvosi ovat sileät,

hieno herra!

Kohtaus 6b – Pelko

Aria Ebba

(Vahtimestarin tuvassa Kastelholman linnan vieressä. Ebba hoitaa Karinia, tämän teloitukseen valmistautuen.)

Ebba

(tuo kätensä Karinin poskelle)

Karin hyvä! Anna minun...

(Karin vetäytyy, mutta Ebba ei poista kättään poskelta)

Karin hyvä! Anna minun

lämmittää vettä ja

pestä kehosi!

Katso, toin valkean pellavaliinan,

johon voin kuivata sinut!

Minulla on paita –

se on kulunut mutta puhdas -

voit pukea sen kylvyn jälkeen.

Tule istumaan lieden ääreen!

Olen saanut tuleen eloa

ja lämpö tekee hyvää!

Karin! Anna minun keittää sinulle velliä!

Minulla on jauhoja

kyllin

moneksi annokseksi!

Oletko kylläinen, Karin hyvä?

Vai haluatko lisää?

Lämpenitkö jo?

Lämpenitkö jo, Karin hyvä?

Kohtaus 7 – Kuolemanrangaistus

Aria Karin, kuoro, Psilander

(Lavasteiden vaihto: lautamiesten korkea penkki raahataan sisään, luoden koveran taustan lavalle. Lautamiehet kapuavat paikoilleen ja istuutuvat.)

Karin

Vesi välkehtii,
tuulenvire,
pinnalla valo ja syvyyksissä pimeys.

Kuoro

Taas hän puhuu pimeydestä!

Olof

Siitä hänen palkkansa ei kai kuitenkaan ole kuolema?

Karin

Haluan upottaa käteni veteen,
ja juoda sitä
ja se on raikasta.

Kuoro

Ei hän paremmasta ymmärrä!

Olof

Tuleeko meidän rangaista ymmärtämättömydestä?

Karin

Kädestäni pisaroi hopeahelmiä,
haluan tehdä niistä
korun.
Enkä koskaan enää tuntea janoa.

Kuoro

Hän on hullu! Hän on hullu!

Lautamies

... mutta yrittää oikaista hullua ...

Psilander

Sententia! Aiemmin mainituista syistä sekä lautamiesten yksimielisestä todistuksesta, että Karin, Sigfrid Erikssonin vaimo Emkarbyssä, noituudella ja taikauskaisilla rohdoillaan, toisaalta on saatu kiinni itse teosta, toisaalta myös itse käräjillä on tämän tapahtuneen tunnustanut, ja koska kaikkein korkein Jumala itse pyhässä laissaan, Exoduksen luvussa 22, jakeessa 18 ankarasti käskee, että noitanaisen ei tule antaa elää, niin minä tuomitsin tämän aiemmin mainitun itsellisen naisen Karinin, Sigfrid Erikssonin vaimon Emkarbyssä, elossaolevasta kuolleeksi, kaulansa kirveellä katkaistavaksi ja ruumiinsa tämän jälkeen roviolla poltettavaksi.

Karin

(puhuen)

Viimeistä kertaa

saan ehtoollisen

kirkkoherran kädestä.

Nielen leivän

ja viinin,

ja antaudun

pyövelille.

Laskeudun polvilleni

ja hän

ottaa tiukan otteen hiuksistani,

hän painaa pääni

pölkylle

ja nostaa kirveen

kohti taivasta.

Hän ottaa vauhtia

maan syvyyksistä,

voimaa tuonelan

hehkusta,

ja antaa kirveen pudota.

Yhden kerran –

ja minä olen kuollut.

Toisen kerran –

ja pääni irtoaa ruumiista.
Hän sytyttää rovion
ja asettaa ruumiini
paikoilleen.
Kohta liekit lyövät korkeuksiin,
tuli roihuaa raivoten,
ja minä nousen kohti taivaita
paksun savun
nauhoina ja henkäyksinä.

Tulen putoamaan.
(laulaen)
Tulen putoamaan
sateena ruispelloillenne ja humalmaillenne.

Kaikki mitä olen sanonut on totta!

TAUKO

NÄYTÖS II

Kohtaus 8 – Avokalliolla/olemme eläimiä

Ensemble, duetto Lisbeta–Ebba

(Harakka ja Karin istuvat lautamiesten penkin yläpuolella, katsellen yleisön palaamista sisään. Lavan lattialla seisovat ja makaavat kaksitoista syytettyä naista kylmissään Kastelholman linnan vankityrmässä. On keskitalvi. Kohta orkesteri alkaa soittaa epätodennäköisen pitkän, monotonisen sävelen. Sen keskeltä kuuluu Ebban ääni.)

Ebba

(puhuen)

Kuinka pitkään vielä?

Lisbeta

Ei se lopu ikinä.
Öisin kaikki silmät suljetaan
ja pimeydellä on kädet
jotka repivät reikiä kehoihimme,
vetävät ulos sisälmyksemme,
raapivat ja sotkevat,
hönkivät verenhajua
kasvoihimme.

Naiset

Kuka johti meidät tänne
kauhun huoneeseen
täysin ilman ovenrakoja?

Ebba

En ole koskaan valehdellut,
heidän täytyy uskoa minua!

Lisbeta

He iskevät ajatuksesi
palasiksi!

Ebba

Olen rehellinen,
sen he tietävät!

Lisbeta

He pyyhkivät multaiset sanasi
ja rouskuttavat niitä lanttujen lailla!

Ebba

Voin vannoa Jumalan nimeen,
en ole mikään noitanainen!

Lisbeta

Sinun täytyy ottaa heidän valheensa
suuhusi
totuuksinasi,
vasta sitten sinua uskotaan!

Ebba

Heidän on pakko uskoa minua!

Naiset

Meillä on niin monta tarinaa jaettavaksi kanssanne.
Niin monta totuutta teille esitettäväksi.

Lisbeta

Niin monta sanaa, niin paljon sanomatta jäänyttä asiaa,
mutta me taidamme vain yhtä kieltä ettekä te taida samaa.

(LEIKKI: ilmennetään eri eläimiä. Millainen pitäisi olla saadakseen elää?)

Margreta

He luulevat, että olen lentävä pässi!
(lentää kömpelösti ympäriinsä, määkien)

Maria

He sanovat, että olen lypsävä rusakko!
(hyppelhtii ympäriinsä lypsämässä näkymättömiä lehmiä)

Ebba

... ja minut he ovat nähneet loikkivan loassa
keltasilmäisenä rupikonnana!
(hyppii lattian poikki kurnuttaen)

Lisbeta

He väittävät, että olen harakka,
että lennän vapaana puunlatvojen yllä!

(Lisbeta juoksee räpyttelevin siivin, kaikki naiset seuraavat häntä. Vahtimestarin vaimo on astunut lavalle, ja kaikki kuvittelevat, että hän on siellä leikkiin osallistuakseen. Mutta hän vie Ebban mukanaan, vapaa lento on ohi.)

Naiset

Hiiviskelemme metsissä
kuin petoeläimet puiden lomassa,
mutta meillä ei ole hampaita,
ei verenhimoa,
ei kynsiä.

Lisbeta

Ajelehdimme ympäriinsä maatilojen liepeillä
kuin harakat tuulessa,
mutta emme ole mustavalkoisia,
emme lintuja,
emme vapaita.

Kohtaus 9 – Jumalan tahto/kidutus

Aaria Kjellinus, aaria Ebba, ensemble.

(Kohtauksen aikana kaikkia vankityrmässä olevia naisia kidutetaan, ja he ilmentävät tätä jollakin tapaa olematta kuvailevia. Kaikki lautamiehet istuvat penkeillään.)

Kjellinus

Taas yksi rajaton nainen
viemässä meidät kaikki turmioon!
Seison ihmisen ja ihmisen välissä
ja minun täytyy valita kuin Jumala, ymmärtää kuin Jumala.
Sanat kimpoilevat huoneessa –
ovat valonheijastuksia ja välkähdyksiä.
Minä sanon: vastatkaa!
Mutta teille sanat
eivät ole mitään kieltä,
vaan leikkiä
ja mikään ei ole todellista.

Minun rukoukseni on häirinnyt
valonheijastuksen leikki.
Untani ovat häirinneet
unet vihreästä sammaleesta.
Pudota, ja vajota syvälle
pehmeeseen!
Mutta minä tiedän
mitä Herra sanoo,
minä tunnen
hänen pyhän kirjansa.
Rivi riviltä,
niitä vain seuraamaan
vasemmalta oikealle.
Rivi riviltä,
kirjain kirjaimelta.
Niin yksinkertaista se on.

Ettei anna itsensä pudota!

Ebba

Herrani Jumala!
Vapauta minut!
Vapauta minut kärsimyksistäni!
Olen lausunut
kaikki totuudet,
jotka tiedän
ja vielä muutaman.
Sanani
painavat kevyinä kuin linnun untuvat.
Jumala, anna minulle ne sanat,
joilla on merkitystä
ja painoa!
Ne oikeat!

Naiset

Sanamme ovat lanttuja,
vehnätaikinaa,
auringonpaisteen keltaista voita.

Meidän sanamme ovat kaukaloita,
sarkakangasta
ja jyskyttäviä kangaspuita.

Lisbeta

He lukevat:
Sententia.
rohdot.
Exodus.
itsellinen.

Tulemme mutustelemaan heidän totuuksiaan
kuin paperia,
röyhtäilemään heidän omituisia sanojaan.

Karin

(nopeasti sisäänhengityksellä, kuin kielillä puhuen)

Sano niin kuin se on!
Totuudella on tuhat puolta!

Lisbeta

Loppua ei ole!

Ebba

Minä olen mustalintu,
olen valkolintu.
Harakan lailla istun
latvassa metsän korkeimman puun,
missä maa ja taivas tapaavat.
Istun rajalla,

eikä rajaa ole.

Hengitän sisään niin voimakkaasti,

että kaikkeus täyttää keuhkoni

eikä kaikkeutta ole.

Lennän maailman ääriin,

eikä loppua ole.

(Kuolee)

Kjellinus

Sana sanalta,

tiedän mitä lasketaan,

vasemmalta oikealle,

olla putoamatta

rivien väliin.

Karin

(Ebba näkee ja kuulee Karinin, joka toivottaa hänet tervetulleeksi kuoleman penkkiin.)

Kaikki mitä olen sanonut on totta!

Kaukana idässä

on talo

valaistuun huonein,

sininen tuli,

aatelish nainen, joka heiluttaa huntujaan

ikuisesti.

Ja minä ...

... heilutan huntujani

ikuisesti.

Se on totta!

Kohtaus 10 – Hän ei ole täällä

(Per ajatustensa kanssa yksin, suruissaan Lisbetan tilanteesta. Lisbeta rinnakkain näkyvissä, istuu vankityrmässä yksin ajatustensa kanssa ja ajattelee Periä. Lisbeta näkee Perin, kuin unessa, mutta Per ei näe häntä.)

Per

Tilaltani

näen koko maailman,
kaiken mitä tapahtuu.

Kyläläiset kulkevat ohi tietä pitkin,
heinä kasvaa rehevänä ja vihreänä,
ruispellon tähkät loistavat kuin kulta.

Tallissa seisoo hevonen,
rehuaan pureskellen,
lehmät kuhnailevat karsinoissaan
ja lampaat määkivät
kun kuljen ohi.

Tilaltani

näen koko maailman,
kaiken minkä se sisältää.

Lieden äärellä piika
hämmentää puurokattilaa,
toisella käsivarrella
hän keinuttaa poikaani.

Tilaltani

näen koko maailman,
kaiken, mitä se on vailla.

Kohtaus 11 – Olkaa järkeviä / Kyöpelinvuori

Trio Per, Kjellinus, Psilander, kuoro.

(Per tapaa Kjellinuksen ja Psilanderin, ja epäilee Lisbetää ensimmäistä kertaa. Hänkin joutuu ylös lehterille, sen reunaan, lasta keinuttaen. Tämän jälkeen Psilander ja Kjellinus vaativat tietoa Kyöpelinvuoresta, ja naisten tarina muuttuu hypnoottiseksi todellisuudeksi.)

Per

En tiedä mitä uskoa.

Kaikilla ajatuksilla

on kaksi puolta

tai enemmänkin.

Toisaalta ...

Mutta sitten toisaalta ...

Psilander ja Kjellinus

Tiedämme!

Tiedämme miten asia on!

Todisteet sen kun lisääntyvät

ja naisilla

ei ole mitään voitettavaa

valehtemalla!

Per

Mutta jos he valehtelevat

kertoakseen

mitä pyydätte heitä kertomaan?

Psilander ja Kjellinus

Tiedämme!

Kuunnelkaapa vain

heidän puhettaan

tuomareiden ja lautamiesten edessä!

Kuunnelkaapa vain!

(Naisille)

Oletteko olleet Kyöpelinvuorella?

Lisbeta

(uhmakkaasti)

Kyllä! Olemme olleet siellä!

Psilander ja Kjellinus

Oliko siellä aatelisia?

Lisbeta

Kyllä! Oli siellä!

Psilander ja Kjellinus

Oliko siellä rahaa ja rikkauksia?

(Muut naiset menevät mukaan Lisbetan leikkiin)

Naiset

Kyllä, kasoittain ja röykkiöittäin!

Psilander ja Kjellinus

Oliko siellä ruokaa syötäväksi?

Naiset

(Kaikki osallistuvat, puhuvat toistensa päälle)

Haukea ja kinkkua ja munia ja voita ja valkoisia jauhoja ja pyöreitä omenoita ja paistettuja lintuja ja ravunpyrstöjä ja herneitä ja vohveleita ja pomeranssia ...

Psilander ja Kjellinus

Paloiko siellä tuli?

Naiset

Kyllä, sininen ja hirvittävä tuli!

Psilander ja Kjellinus

Miten pääsitte paholaisen pitoihin?

Naiset

(Ottavat miehet ja muut mukanaan, lautamiehet vedetään alas lattialle, missä Harakka, Paholainen, Karin sekä muut jo ovat.)

Olemme lentäneet
kuin harakat.

Lisbeta

Olemme voidelleet
pässinpässinpäätä
ja tiukalla otteella
hänen villastaan
olemme kieppuneet vapaasti
rajattomuudessa.

Margareta

Olemme puskeneet
pilvien läpi,
kylmät tuulet
hiustemme läpi virraten.

Maria

Maailmankaikkeuden kuura
silmäripsissämme
olemme hyörineet ja pyörineet.

Ebba

Täällä köyhästä tulee rikas!
Täällä tyhmästä tulee viisas!
Heikosta tulee vahva,
se, joka aina on joutunut vaikenemaan
karjuu nyt pedon äänellä!

Lisbeta

Ja ne, jotka eivät koskaan ole saaneet tehdä päätöksiä,
päättävät yhtäkkiä kaikesta!

Naiset

PIRU! Hän antaa meille

sen, mitä pyydämme!

PIRU! Antaudumme

hänen valtaansa!

(Instrumentaalisuus – Dance Macabre. Kaikki ovat Kyöpelinvuorella, tanssien, hillittömissä tunnelmissa. Psilander ja Kjellinus ovat vaarassa mennä liian pitkälle – naiset pakottavat Psilanderin ja Kjellinuksen lattialle, ratsastavat heitä kuin hevosia, pakottavat heidät juomaan ja syömään – ja silloin kaikki pysähtyy ja kyläläiset/lautamiehet/Psilander ja Kjellinus heräävät ja tajuavat, mitä ovat juuri tehneet.)

Naiset

Ruumis, tuli, sade.

Lisbeta

Ja kaikki on vain silmänlumetta.

Valuu kuin vesi sormien välistä.

Kohtaus 12 – Niin on kirjoitettu

Aaria Psilander

(Musiikki hiljenee, kaikki ovat hämmentyneitä ja poissa tolaltaan – nyt mentiin varmaan liian pitkälle, lautamiehet epäilevät jne. puhuen. Psilander rauhoittaa kaikkia rauhallisella äänellä ja tyhjin silmin – katsokaa tätä, kirjoissani todetaan, että näin se on, samalla kun paholainen pyörrähtelee ympäriinsä ja naiset kärsivät ja kuolevat. Kuuluu vain Psilanderin ääni ja harmonikka.)

Psilander

Tiedän

mitä kirjat sanovat,

tiedän

miten laki on kirjoitettu.

Rivi riviltä,

siitä vain, järjestyksessä

vasemmalta oikealle.

Rivi riviltä,

kirjain kirjaimelta.

Mutta tämä rajaton nainen,
julkea
ja hävytön,
hän kuvitteli huijanneensa minua!
Noitanaisen
älä anna elää!
(Maria kuolee)

Hän ahmi
kun näin nälkää huoneessani,
hän leikki rakkaita leikkejään
kun luin
ja opin
kaiken,
opin,
että:
Noitanaisen
älä anna elää!
(Margareta kuolee)

Rivi riviltä,
kirjain kirjaimelta.
Älä mene lankaan!
Noitanaisen
älä anna elää!
(Lisbeta on vangittuna – kidutussalissa tai rovion edessä.)

Kohtaus 13 – Lisbetan tuho

Aaria Lisbeta, Per, Kjellinus, Psilander, ensemble, kuoro.

(Lisbeta on viimeisenä elossa, Harakka ja yksitoista naista Karinin lisäksi istuvat korkeimmalla penkillä.)

Lisbeta

Voitte pilkkoa minut palasiksi
kuin hiilen,
en aio
valehdella!
Vereni on puhdasta,
ja syyttömyydestäni
tulee ajan mittaan
ilmiselvää.
Ilmiselvää!
Olen syytön!

(kidutusta seuraavan osion aikana)

Lisbeta

Pidin niin paljon
elämästä
kanssasi.
Olkapääsi kuoppa
kuin tehty pääni
pääni lepuuttamiseksi.
Hiuksesi,
jotka kihartuivat niskassa,
niin pehmeät kädessäni.
Miten vedit minut lähellesi,
vahvana ja iloisena,
kehoni
seurasi kehosi
jokaista muotoa.

Per

Tulit metsästä
kantaen terveiset maahisilta
mukaasi kotiin!
Hymyilit ja houkuttelit minut
latoon,
jossa heinä tuoksui
yrteiltä.
Seurasin hamettasi,
joka hypähteli
kuin kuteva kala
kynnysten yli.
Poskesi olivat punaiset,
silmäsi loistivat.
Annoimme itsemme pudota
lämpimässä hämärydessä.
Nyt he ovat
vieneet sinut
minulta.

(Lisbeta menettää toivonsa.)

Lisbeta

Minulla ei enää ole mitään annettavaa.
Nyt olette ottaneet minulta kaiken.
En enää ole ihminen,
en ole olemassa
mutta taivaassa on reikä
mistä kukaan ei pääse sisään.
Tunnustan! Mieluummin kuin että kidutatte minua pidempään, minä tunnustan! Kaikki mitä
olette sanoneet on totta!

Kjellinus

Tiesin sen!

Psilander

Tiesin sen!

Kuoro

Tiesimme sen!

Lisbeta

Jonain päivänä syyttömyyteni on ilmeinen ja selvä. Mutta ei tänään.

(tauko)

He ovat vieneet minut

itseltäni.

(Lisbeta kuolee.)

Kohtaus 14 – Nyt riittää

Kuoro

(Vain Kjellinus ja Psilander seisovat enää lattialla. Lautamiehet nousevat puolustukseen.)

Mieskuoro

Jos me voisimme säästyä
samoilta kysymyksiltä uudestaan ja uudestaan,
samoilta vaatimuksilta toimenpiteille.

Sanomme: tämä on mustaa, tämä on valkoista
ja raja on ohut sekä terävä,
kuin veitsellä raavittu.

Mutta tuo punainen, jota koko ajan tihkuu naarmuista!

Tuo punainen
joka valuu rivien välistä!
Kun olemme sen nähneet
emme enää voi sulkea silmiämme.

Olemme pakottamalla pusertaneet naisista
valheita,

olemme piinanneet heitä
vääriin tunnustuksiin.
Nyt riittää,
kihlakunnantuomari!
Nyt riittää,
kirkkoherra!
Näemme taas selkeästi,
ja se mitä näemme
on kuolemalla palkittua syyttömyyttä.
Nyt riittää!

(Harakan naurua)

(Naiset laulavat korkeimmalta riviltään. Ensimmäistä kertaa lautamiehet näkevät heidät takanaan, ja pelästyvät. Myös vahtimestarin vaimo ja Elin ovat liittyneet joukkoon. Lattialla Kjellinus ja Psilander kyyryssä. Kuoro- ja solo-osuudet ovat voimakkaita, korkeita.)

Naiskuoro

Totuuksia on niin monia,
loputon määrä,
joiden välillä valita.
Äänensävyjä ja vivahteita,
tuhat häivähdyistä kaikessa.
Näytätte tuimilta.
Kasvonne ovat synkät!

Lisbeta

Hiljensitte minut
mustalla totuudellanne,
käänsin kasvoni maata kohti
ja näin pelkojen itävän.

Naiskuoro

(Lisbeta jatkaa ensimmäisessä persoonassa, "minä" ja "minun")

Me näimme/Minä näin etäisyyksien kasvavan
mutta nyt

tähän on syntymässä meidän maailmamme/minun maailmani.
Me käännämme kasvomme/Minä käännän kasvoni maata kohti.

Ruumis.

Tuli.

Sade.

Musta totuutemme – siihen tähdet puhkovat reikiä.
Putoamme sateena ruispelloillemme ja humalmaillemme!

Ruumiini.

Tuleni.

Sade.

Lautamiehet ja naiset ovat tuominneet Psilanderin ja Kjellinuksen. Paholainen astuu sisään harmonikkansa kanssa ja kättelee heidät. He kumartavat, poistuvat. Paholainen jää seisomaan, kääntää harakanpään yleisöön päin. Kapellimestari tekee saman, paljastaen mustan nokkansa.

BLACK